

Édes Anyanyelvünk

IFJÚSÁGI
MELLÉKLET

ANYANYELVÁPOLÓK SZÖVETSÉGE, 2005. FEBRUÁR

Mire jó egy jelvény?

Sokszor elbizonytalanodom, vajon van-e haszna abból a szövetségnek, hogy a tagja vagyok. Mindig rájövök, hogy butaság ezen töprengeni, rágódni, hiszen kevesen vagyunk, és eljön az idő, amikor többet tudok majd tenni, mint most. Ebben a reményemben még jobban megerősített két szívmengető esemény.

Az egyik még a múlt nyáron történt. Elhagytam a kulcsomómat, elmentem hát másoltatni, a táskámon az ifjúsági tagozatos kitűzőmmel. (Mindig rajta hordom, ezért ketőt már el is hagytam!) 1500 Ft körüli összeget kellett volna fizetnem, de a hölgy így szólt: „Egy ezrest kérek!”. Elégé értetlenül nézhettem rá, majd a pénztárgép kijelzőjére, mert hozzátette: „A kitűződ miatt.” Végignéztem magamon – még mindig zavartan –, s megakadt a tekintetem a számomra teljesen megszokott tárgyon. „Csak amiatt!” – mondta a hölgy mosolyogva. Megköszöntem, fizettem. Azóta is szokott néha vásárolni az Édes Anyanyelvünkben.

A másik eset. Vonattal Budapestre utaztam. Beült a fülkémbe egy férfi. Beszélgetni kezdtünk, angolul. Mint kiderült, ausztrál volt. Ő is észrevette a kitűzőmet, s érdeklődni kezdett, hogy ki van rajta, és mit jelképez. Nagy nehezen magyarázni kezdtem neki az anyanyelvápolást és a szövetséget, s hatalmas meglepetésemre megértette. Szemléto mást örömmel hallgatta, hogy ezzel is foglalkoznak kicsi országunkban, ráadásul fiatalok is; megértette, hogy mit jelent az anyanyelvápolás, miközben a magyarok is gyakran értetlenkedve néznek rám, és kérdezik, hogy minek csinálom, mi hasznom van ebből. Szavakat kérdezett tőlem, majd versrészletet mondatott velem. Próbálta utánam mondani, s kérte, írjam le a szavakat a noteszébe. Addig ismeretlen boldogsággal töltött el anyanyelvem iránti érdeklődése.

Szóval, jó az a kitűző! Azóta még büszkébben hordom, s mosolygásra készítek, ha rá nézek. Akinek van, ne rejtse el!

Tudom, sokan lesznek, akik gúnyolódni fognak rajta, de lesz olyan is, aki megdicséri. Igenis, tudják meg az emberek, hogy létezik a szövetségünk!

Portik Erika

„Magyarország! Ne feledd halottaidat...!”

Legutóbb, október 6-án, meglepődtem és elszomorodtam, hogy ez a gyásznap is kezdő elveszteni jelentőségét. Ebben a rohanó világban ugyanis nem vagyunk képesek tisztességgel ünnepelni. Az iskolai megemlékezést leszámítva, máshol nem (vagy csak alig) hallhatunk az aradi vértanúkról. Nem tudunk eleget történelmünk viharos eseményeiről sem. Pedig úgy érzem, tartozunk nemzeti hőseinknek azzal, hogy ismerjük őket, tetteiket, vágyaikat, életük jelentős fordulópontjait, haláluk körülményeit.

Október hatodika gyásznap. Megemlékezés egy súlyos nemzeti tragédiáról. Talán joggal vetődik fel sokakban a kérdés: mi értelme van tragédiákat, gyászt ünnepelni. Ottlik Géza egyik írásában találtam rá a válaszra: „A mohácsi csata négyszázadik évfordulója közeledett éppen. Fura dolognak látszik talán vereséget megünnepelni, de hát aki a győzelmét ünnepelhette volna itt most, a hatalmas ottomán világbirodalom, már nem volt meg. A tatároknak is nyomuk veszett, sőt időközben, szinte a szemünk láttára, a szívos Habsburg-császárságnak is. Megszoktuk hát, hogy egyedül ünnepelgessük veszített nagy csatáinkat, melyeket túlélünk. Talán azt is megszoktuk, hogy a vereséget izgalmasabb, sűrűbb anyagból való és fontosabb dolognak tartjuk a győzelemnél – mindenesetre igazibb tulajdonunknak.”

Az 1849-ben kivégzett katonák hősiessen harcoltak a magyar szabadságért, nemzeti függetlenségünkért, a polgári átalakulásért, és ezekért életüket áldozták.

Amikor a legutóbbi évfordulón rájuk emlékeztünk, kénytelen voltam rádöbbenni, hogy a tizenhárom hős nevét a legtöbben nem is tudjuk felsorolni. Eljutunk három-négy névig, aztán megtorpanunk, elbizonytalanodunk, szégyenkezünk.

Nos, ezért is kellene megemlékezések, az ünnepek.

Horváth Krisztina

A legjobb irányban

Azon tűnődöm, hogy a mai világban van-e még ILLEM?

Példák végeláthatatlan sorát idézhetném; inkább leírom egy átlagos napom kezdetét – az illemszabályok szemszögéből.

Kilépek a lakásból. Az ajtót erőteljesen becsapom, de csak azért, mert a legtöbben csupán finoman behúzzák, és ezzel szeretném felhívni a figyelmüket arra, hogy ezt így lehet. A lépcsőházban szembejön velem egy úriember, és kedvesen köszön, de én természetesen úgy teszek, mintha ezt észre sem venném.

Az utcára kilépve sajnálattal veszem tudomásul, hogy a ma reggeli áloműző torna elmarad: nyugodtan végig tudok sétálni a járdán anélkül, hogy kutyagumba vagy egyéb rondaságha lépnek.

Kis idő múlva elérem a metró, ez a kedvencem. Semmi tömeg, semmi tülekedés; senki nem lép a lábamba, nincs, aki az oldamba könyököljön, és még a nyakamba sem tüszentenek. Egyszerűen élvezem a metrózás nyújtotta élményt, kényelmesen ülve olvasgatok, vagy a csendes sétálómagnómat hallgatom. Még szerencse, hogy télen az ablakok mindig zárva vannak, nyáron pedig enyhe huzatban, kellemes klímában utazhatok. Logikus. Egy néni mankóval próbál beszállni. Természetesen az emberek azonnal félrehúzódnak, egy kedves fiatalember pedig átadja a helyét. Milyen szép dolog a figyelmesség!

Ellenőrzés nélkül sem lenne teljes a reggel. Miközben a táskámban turkálók, véletlenül kiesik a noteszem, és a benne lévő sok kis cédula ezer irányba repül szét. Sokadmagammal pillanatok alatt összeszedem a dolgaimat, és a sok-sok embernek nem győzők köszönetet mondani a segítségért. A kijártnál mosolyogva fogad az ellenőr: „Legyen szíves, mutassa a jegyét vagy a bérletét!”

Végül beérek az egyetemre. A bejártnál egy évfolyamtársam szépen maga elé engedve kinyitja az ajtót, és még arra is vigyáz, hogy az rá ne csapódjon a mögötte jövő emberre.

Sajnos a teremben nincs már ülőhely. Több fiú is felpattan, én viszont pironkodva utasítom vissza kedvességüket, hiszen az ablakpárkány még szabad, és olyan jó ott ülni!

Örömmel nyugtázom magamban, hogy világunk fejlődése a legeslegjobb irányban halad.

Komári Ágnes

A XII. országos ifjúsági anyanyelvi tábor

Nyár nem múlhat el csongrádi tábor nélkül. Idén másodszor vettem részt a programokon, de a múlt évtől eltérően már az ifjúsági vezetőség tagjaként. Ez sok változást is hozott, de a lényeg ugyanaz maradt. Ott kell lenni, és megélni ezt az élményt.

Valójában már a hét szakmai részét sem nevezném „tanulásnak”, vagy legalábbis nem a szó iskolai értelmében, elvégre – a tévhitekkel ellentétben – nem nyelvtantáborba mentünk. Az előadásokon olyan témákról hallhattunk, beszélhettünk, amelyek mindannyiunkat foglalkoztatnak. Szívesen és nagy érdeklődéssel hallgattuk meg *Deme László*, *Wacha Imre*, *Grétsy László* és *Kováts Dániel* tanár úr gondolatait az európaiság és a magyar nyelv kétségtelenül aktuális kérdéséről. Fontos ismeretekkel gazdagodtunk arról, hogyan tudunk európaiak lenni és magyarnak maradni. Sokunk örömeire ellátogatott hozzánk *Karsainé Horváth Klára* tanárnő és szövetségünk főtítkára, *Maróti István* is, akik arról is meséltek, hogy hogyan is lettek azok, akik. Hárman az ifjúsági vezetőség tagjai közül is tartottunk előadást egy-egy számunkra kedves témáról: *Brézai Zoltán* a sportról, *Benkő Péter* a tipográfiairól beszélt, jómagam néhány – különböző alkalmakra írt – ünnepi beszédemet adtam elő. Természetesen nem maradtak el *Kerekes Barnabás* tanár úrnak a tábor egész hangulatát meghatározó foglalkozásai sem. Ezekon olyan, lassan kiveszőben levő értékekről beszélgettünk, mint a türelem, a megértés egymás iránt, az emberség, az erkölcsösség, a hitelesség.

Jó volt egy hetet olyan emberekkel tölteni, akik még érdeklődnek az ilyen „elavult eszmék” iránt, akiknek mindig van egy jó szavuk, egy mosolyuk, akikkel jó együtt lenni. A tábor fő célja az volt, hogy jól érezzük magunkat, és ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a rendkívül színes kísérő programok sora. A városismereti vetélkedőn ugyan már nem játékosként, hanem szervezőként vettem részt, de a csapatok lelkesedése és öröme bőven kárpótolt a munkaért. Nem hiányozhatott *Bordi András* énekes-játékos estje, az ópusztaszeri és a szege-di kirándulás sem, de jártunk Hódmezővásárhelyen egy cíterakészítő mesternél, és az Experydance műsorára is ellátogatunk. Az utolsó este táborúzzal búcsúztunk Csongrádtól, másnap pedig könnyekkel egymástól.

A szeptemberi tanácskozáson egy lány a táborról beszélve ezt mondta: „úgy érzem, hogy több lettem”. Azt hiszem, mindannyian így vagyunk ezzel, és ebben nemcsak az eddig leírtaknak van szerepe, hanem annak is, ami nem szerepel a hivatalos programban: az átbeszélgatett éjszakáknak, a közös énekléseknek, játékoknak és az itt kötött barátságoknak. Remélem, jövőre is el tudok menni a táborba, ahol új élményekkel gazdagodhatok, ahol több lehetek.

Dömötör Andrea

Kötelező olvasmány

Az utóbbi időben egyre többet hallani a műszaki értelmiség nyelvi eligénytelenedéséről. Magam is ezt tapasztalom a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem hallgatójaként. Sokak számára nemhogy a választékos kifejezőmód, de sokszor még egy-egy szó elválasztása is nehézséget okoz. Ez azonban nincs mindenhol így.

Az elmúlt egy évben az egyetem mellett egy neves magyar antennafejlesztő és -gyártó cégnél dolgozhattam. Az új mérési eredményeket rendszerint a vezérigazgatónak mutatjuk meg, aki még mielőtt bármit is mondana a grafikonokról és számadatokról, a papíron található összes helyesírási hibát kijavítja. Így aztán az eredmények összeállításakor rendszerint nyelvi kupaktanács ül össze, nehogy hibás anyag kerüljön a főnök kezébe.

Többek között emiatt is dolgozom ott szívesen. A múltkor még kötelező olvasmányt is adott a vezérigazgató (Bernardim Ribeiro: *Lány és lélek*). Az első három megfejtőnek, aki megmondja, hogy miért éppen ezt a könyvet kaptam kötelező olvasmánynak, ezennel felajánlok egy-egy szelet nagyon finom csokoládét. Jó fejtörést kívánok mindenkinek!

Benkő Péter Tamás
benko@linux.bmrg.hu

Jelenlétünk a világhálón

Ebben a nem anyanyelvi témájú cikkben az Anyanyelvpolók Szövetségének szerverét mutatom be.

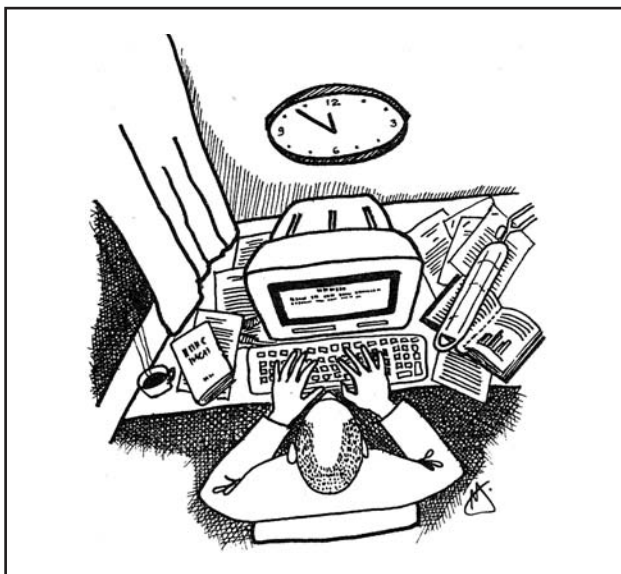
Tisztában vagyunk azzal, mennyire fontos napjainkban jelen lennünk az interneten. Egyre többen böngésznek a világhálón, érdekes információk után kutatva, s mint tudjuk, ha valaki keres, az talál. A lényeg az, hogy az illetőnek legyen mit megtalálnia – például az Anyanyelvpolók Szövetségéről.

2004 augusztusa óta üzemel szövetségünk szervere, melynek feladata – a régi, tartalmilag hiányos honlap leváltása mellett – tagjaink informálása és segítése az interneten keresztül, meg az, hogy segítsük az egymás közötti kommunikációt.

Honlapunkon szövetségi tagjaink is, az érdeklődők is megtalálhatják a szervezetünkkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat. Emellett kéthetente olvashatják az aktuális „Beszélni nehéz!”-mondatok szövegét és az előző heti példák megfejtését, valamint a Nyelvörző aktuális feladatait, sőt az Édes Anyanyelvünk folyóirat anyagát is. A honlapon üzemeltetünk egy fórumot, ahol az érdeklődők föltehetik kérdéseiket (akár anyanyelvi, akár más témával kapcsolatban).

De nem írok le mindent! Akit érdekel, nézze meg a <http://www.civilporta.hu/anyanyelv> vagy a <http://anyanyelvpolo.hu> címen!

Mihály Balázs Attila

Ír6sz bármit!

TRcsLni jó, sms-ezni viszont még jobb. A karaktRek száma azonban korlátozott, így ott spórol az MbR, ahol csak tud. Így jöh@@t létre az sms sajátos írásmódja, ahol a nyLvtani szabályok fLed&be mRülnek.

Az 5l@ek tárháza kimRíth@@lN. A módszR könnyN Lsajátít6ó, s a különféle érZLmek@ tükrözö smiley-k alkalmazásával még több@ tudunk spórolni a karaktRekkL. Soxor pRsze a túlzott búv&zked& 1/2reért&ek forrása leh@, hiszN a {}lNdó .atlan +jLöl&ével Tvútra is tRL7júk a másik 1/2@, de 1 újabb sms-sel mindN korrigál6ó. Vannak, akik lLNzik Me új stílust & nyLvünk tLjS tönkreTlét vélik fLfedezni bNne, a Tny viszont Tny marad: a fiatalok ismRik & szR@ik az írás ezN formáját. Aztán Lőfordulnak az itt látott praktiKk a dolgozatokban, levLekben is, a tanár pedig a szíVhez kap – jogosan.

H valóban v&zj6sló-e a cikkM, azt döntse L mindNki maga; de érdMS végignézni a szövegN, mert szMbe5l6, h a szavak nagy r&ze nM a hagyományos módon van papírra v@ve, & ez azért jLNt valamit! (& vajon mindNki gond nélkül L tudta olvasni a cikkM?)

Komári Ágnes

„A fiatal nyelvapolók kedvence”

Beszélgetés Bordi Andrással

A nyelvműveléssel foglalkozó fiatalok körében hosszú évek óta a legnépszerűbb előadók közé tartozik **Bordi András**, a Magyar Rádió Kazinczy-díjas bemondója. Évek óta szívesen látogat el a csongrádi anyanyelvi táborba, ez a rövid beszélgetés is ott készült vele.

Mielőtt a magnót bekapcsoltam volna, éppen azt fejtegetted, hogy nemcsak a táborozók érzik jól magukat ezeken az estéken, hanem Te is. Mi ennek az oka?

Bevallom őszintén, én sem tudom – kezdi a fiatal nyelvapolók egyik kedvence. – Talán, mert nagyon jó a társaság, vannak olyanok is, akikkel már negyedik-hatodik alkalommal találkozom; mert ez egy nagy közös játék. Itt nem arról van szó, hogy csuda okos, bölcs dolgokat mondok, hanem az a lényeg, hogy együtt játszunk. De ebbe a játékba belecsempészek egy kis tanulnivalót is, amit később mindenki hasznosíthat.

Milyen játékokat szoktál játszani a fiatalokkal?

Mivel anyanyelvi táborról van szó, vannak közöttük nyelvművelő játékok, kreativitást, személyiséget fejlesztő játékok, különféle koncentrációs és helyzetgyakorlatok, valamint megzenésített versek, melyeket a magyar irodalom gyöngyszemeiből válogatok. Ez utóbbi azért fontos, mert a gyerekek észre sem veszik, és megtanulnak néhány verset.

Már régóta jársz Csongrádra a nyelvművelő táborba, tehát van összehasonlítási alapod, hogy miben különböznek az itt táborozó fiatalok a többiekől?

Ez válogatott társaság. Aki itt van, az meg van „fertőzve” az anyanyelvvvel, a nyelvműveléssel. Szereti a nyelvét, különféle képzetekre, szakkörökre jár, ezért nekem nagyon könnyű a dolgom. Ugyanis kiválogatódik egy „elit”, amellyel boldogság együtt játszani. Az idén felvetődött, hogy jöjjenek el még egyszer,

és ezt nagyon szívesen meg is tenném. Ezek az esték nekem ugyanolyan sokat jelentenek, mint a többieknek. Hazafelé, az autópályán két és fél óra alatt végiggondolom az egész estét. Nagyon hamar eltelik ez az idő, mert még dolgozik bennem az élmény. Ugyanannyit kapok a fiataloktól – ha nem többet –, mint amennyit adok.

Most milyen gondolatok járnak majd a fejedben az úton?

Nagyon boldog vagyok. Fáradt vagyok, de nagyon jól érzem magam. Bár jó volna, rádióbemondóként nem kapunk visszajelzést. Itt közvetlenül le tudjuk mérni a hatást; tehát ahogy játszunk, van visszajelzés, belenézek egy szempárba, és látom rajta, hogy kiszakadt abból a mindennapi borzasztó világból, amelyben élünk. Olyan értékeknek és olyan gondolatoknak adózunk, amelyeknek ma híján vagyunk a világban. Ez nagyon fontos. Ezt a helyet egy olyan szigetnek tartom, ahol az ember négyórányi játék után úgy érzi, hogy belülről jól lezuhanyozott, és így kívül rekedt az a valóság, amelyet mi az év 364 napján magunk körül érzünk.

A játék segíthet ebben?

Szerintem minden ember szeret játszani, ez rám is igaz. Van, aki bevallja, van, aki megfedkedezik róla. Engem ez feltölt, nekem szükségem van rá, mint másnak a testmozgásra; aki nem játszik, annak a lelke elsivárosodik. Meg kell találni az életben azokat a pillanatokot, amikor az ember kinyithatja a szelepet, s kieresztheti a gőzt, amit napközben a munkája meg a rohanás során kénytelen magában tartani. Kell egy olyan hely, ahol lehetek „rossz”, ahol egy szituációban a sérelmeimet kijátszhatom magamból, a fájdalomaimat kimondhatom, az örömeimet megmutathatom a többieknek. Azért szeretek fiatalok között lenni, mert ők még – hála Istennek – őszinték.

Bréza Zoltán

Szól a rádió...

Nagyon szeretem a zenét. Ezzel nem vagyok egyedül, a legtöbb ember életében fontos a muzsika, akár bevallja, akár nem. Hiszen a mindennapi tevékenységek mellett kiegészítő szerepet tölt be: szól otthon pihenés, tanulás vagy akár takarítás közben; szól az autóban a reggeli nagy csúcsforgalom idején; de ugyanígy hallhatjuk étteremben, színházban, akárhol, ahol emberek vannak.

A legegyszerűbb csak a könnyűzenét kedvelni. És miért vesződné azzal a „légy önmagad” szlogenekkel manipulált társadalom, hogy megismerjen valami mélyebbet, valami igazán értékeset, valami mást? Hogy várhatnánk el, hogy a kereskedelmi csatornákon felnövő nemzedék Mozartot hallgasson, amikor olykor arra sem képes, hogy elolvasson egy könyvet? Nem kell, hogy mindenki csak három szótárral fordítható, bonyolult szakszövegeket bújjon! Arra lenne szükség, hogy időnként az emberek azt mondják a távirányítónak: „Most nem!”

Véletlenül sem szeretnék álszentnek tűnni, vizet prédikálni, miközben bort iszom. Engem is leköt a televízió, bár műsor és műsor között igen nagy különbségek vannak. Sőt rádiót is gyakran szoktam hallgatni!

Mikor ülök a tankönyvek felett, sokszor érzem úgy, hogy most valamivel el kéll terelnem a gondolataimat. Ezért a zenét hívom segítségül. Általában a magnóba olyan CD-t vagy kazettát teszek be, amelyet már kívülről tudok. (Így előfordul, hogy hangosabban éneklek, mint az előadó.) A változatosságért kapcsolom be időnként a rádiót. Néha azonban a kedvem nem jobb, hanem rosszabb lesz a kereskedelmi adók bugyuta műsorai hallatán.

Felnőtt emberek nevetséges vagy otromba stílusban beszélgetnek. A mondandójuk pedig már akkor is szégyellni való volna, ha más nem hallhatná, csak ők. A műsorvezetők (nők és fér-

fiak egyaránt) affektálnak, miközben arcpírítóan színvonalaltalan beszélgetést folytatnak hol a hallgatókkal, hol csak egymással. (Néha csak a betelefonálókon lehet felfedezni az értelem halvány szikráját!) Meggyőződésem, hogy a mikrofon előtt ülők azt a fajta pózt, amelyet felvesznek, humorforrásnak szánják. Szerintem nem vicces az, amit művelnek!

Persze arra is van példa, amikor túl „csöpögössé” válik a beszéd. Ezáltal hiteltelen mindaz, amit a műsorvezető mond. A leggyakoribb mégis az, amikor a rádióból ömlik a jókedv, a vidámság, a „hepység”. Minden nagyszerű..., szenzációs..., fantasztikus... Mintha az a szó, hogy jó vagy szép, már nem is létezne. Mert az egész élet mesés lesz, ha őket hallgatjuk. Mindenhonnan ez árad: vedd meg!, élvezd!, használd! Az nem számít, hogy milyen áron; másokkal ne törődj! Élj! Csillogj! Tündökölj!

Ezek az igék vesznek körül, s nem is tűnik fel, milyen nyomasztó az, amit a jelentésük sugall. Én, én, én. Erre „éleződnek ki” a reklámok, a filmek, minden. Az egész életünk. Várhatjuk, mikor veszítik értelmüket a *figyelmesség*, az *udvariasság*, az *alázat* szavak.

Lehet, hogy felesleges az aggodalmam, de a mostani helyzet nem túl biztató. A médiából a trágárság mellett a „haverkodás” terjed. Sőt, nagyon sok helyen ez a stílus a természetes. A kereskedelmi adók műsoraiban szereplők mindenkit letegeznek, korra és nemre való tekintet nélkül. Ez nemcsak helytelen, hanem a legtöbbször sértő is. Annyira nehéz a *szia* helyett azt mondani, hogy *jó napot kívánok*?

Szerintem, ha a műsorvezetők többségének sikerült megtanulnia nevetve beszélni, akkor az önözó forma is menne. Csak akarni kellene...

Szabó Kornélia

Névadás a madarak világában

Ha hétköznapi beszédünkben szóba kerülnek a madarak, el akarjuk mesélni, mit láttunk a nyári szünidő alatt, akkor efféleket mondunk: a szőlőben láttam egy csapat seregélyt; az eresz alá fészkelte a fecske; találkoztam egy cinegével; vagy: a fészkekben három gólya ült. Esetleg, ha vízparton táboroztunk, azt is mondhatjuk: Agárdon sok sirály volt. Sokszor eszünkbe sem jut, hogy ilyenkor a madárnak nem a pontos nevét, a *fajnevet* használjuk, hanem csak a *nemzettségnevet*, mert a cinege lehet például szén-cinege, a fecske molnárfeccske, a sirály dankasirály. Ezek az állatok rendszerint a nemzetiségük legfontosabb, leggyakoribb képviselői. Ők a legismertebbek, ezért a faji különbséget mutató jelző a közhasználatban lekopott a nevük elől. Az előbb említett esetekben nem okoz félreértést ez a kis pontatlanság, mert nem lényeges, hogy mondjuk pecázás közben miféle kócsag húz el a fejünk fölött; a lényeg az, hogy kócsag. Más a helyzet a tudományos dolgozatokban, megfigyelések, eredmények közzétételkor; itt már nem mindegy, hogy milyen fajba vagy alfajba tartozó állatról beszélünk.

Elég általános, hogy – főként a növényeket, de az állatokat is – személynévvel nevezik el, híres kutatóról vagy görög hősről, istenről. Ilyen az *Athene noctua* is, a bölcs Pallasz Athéné szent madara, a kuvik, amely ezért a bölcsesség szimbólumává vált.

Az istenek, hősök általában nem jelennek meg a magyar névben más esetben sem, pedig a *fütyülő réce*, az *Anans penelope* például Odüsszeusz feleségéről kapta a nevét. (A népnyelv juhászlegénynek hívja, mert „úgy fütyül, mint egy juhászlegény”.) Vagy az *énekes rigó*, a *Turdus philomelos* Philoméléről, aki fülemülévé változott. Inkább az a tulajdonság mutatkozik meg a madár magyar nevében, ami a hősnek is jellemzője volt: az énekes rigónak is szép a hangja, csakúgy mint Philomélének volt.

Gyakran kapja a nevét a madár a beszédéről, arról, hogy mit mond; közismert példa a *Cuculus canorus*, a *kakukk*; neve igazából „jó hangú kakukk”-ot jelent. A *Bubo bubo*, azaz az *uhu* nevét szintén jellegzetes „uhuhú-uhuhú” hangjáról kapta.

De ilyen például a – hazánkban mára már eléggé megritkult állományú – *haris* is: magyar neve onnan ered, hogy a nép szerint a madár *harsog*.

Ritkás erdők mellett, művelt területeken hallhatjuk nyár elején, költésidőben a *bübos bankát*. Úgy mondják, *vékkog* vagy *hupog*, összetéveszthetetlen „up-up-up” hangjáról kapta ő is a latin nevét: *Upupa epops*. Magyar nevei még érdekesebbek. Ahány vidéke van az országnak, annyiféleképpen hívják. Néhány ízeltől: *babuta*, *jututa*, *dutka*, *büdös dod*, *budoga*, *büdös banka*, *sáros banka*.

Valóban úgy van, ahogy Herman Ottó írja: mintha ezzel a sok névvel mind csúfolnák szegényt. Mert csak a szerény madaraknak van ilyen sok nevük, „ami már azután címeres madár, az mind egynevű”: a hollót, a hattyút, a darvat, a kerecsensólymot, a túzokot mindenütt egyformán hívják, legfeljebb egy-két nevük van még.

Ezek többségének a hivatalos magyar elnevezése is egyszerű, nincs „fekete holló” vagy „nagy túzok” vagy „vörösféjú daru”. A nemzetiségüknek annyira közismert vagy esetleg egyedüli képviselői, hogy a faji különbséget már nem jelölik a magyar névben, sőt még a latinban sem. Am mivel a tudományos név nem lehet egytagú, a nemzetiség nevét kettőzik meg: a *szolgabíró* vagy *sárgarígó* is csak *Oriolus oriolus*, a *fürj Coturnix coturnix*, az *eszterág*, vagyis „a mi gólyánk”, a *fehér gólya Ciconia ciconia*, a *fo-goly Perdix perdix* és az *énekes hattyú*, Apolló szent madara *Cygnus cygnus* (a versekben a művészetet jelképezi). A *bütykös hattyú* latin neve, a *Cygnus olor* is „hattyú hattyú”-t jelent, csak itt az *olor* már latin eredetű szó.

Raizer György

Játssz velünk!

I. Szófoltozás

A pontok helyére illeszd be a hiányzó betűket, hogy értelmes magyar szavakat kapj! (A pontok száma független a beírandó betűk számától.) Ügyelj a helyesírásra!

ő...ibara...em, sza...asb...és, ny...tanf...am, bi...árdg...ó, pa...to..., bé...eg...emény, ha...úd...l, t...zi...ték, hu...ámh..., ver...nysz...em

II. Holt nyelven

Fordítsd le az alábbi latin nyelvű kifejezéseket, mondatokat! Ezekkel napjainkban is találkozhatasz, nem baj, ha ismered a jelentésüket.

1. Ora et labora! 2. Pro patria et libertate. 3. Omnia vincit amor. 4. Varietas delectat. 5. Pecunia non olet. 6. Mens sana in corpore sano. 7. In vino veritas. 8. Alea iacta est.

III. Játék a nevekkal

Sorolj fel 8 olyan magyar tudóst, művészt, politikust, akinek 3 tagból álló neve van! (Pl. Szepsi Csombor Márton.)

A postára adás határideje: **2005. március 11.** A megoldásokat a következő címre küldhetitek: Jókai Mór Gimnázium, Parlando szakkör, 2900 Komárom, Táncsics M. u. 32.

A helyes megfejtők közül öten könyvjutalomban részesülnek. Jó játékot kívánunk!

Hírek

Az elmúlt hetekben-hónapokban a következő helységekben alakult meg az Anyanyelvápolók Szövetségének helyi csoportja: Nagyberég – Református Líceum (Kárpátalja), Monor – Jászai Mari Általános Iskola, Szécsény – Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium.

*

2005 tavaszának néhány eseményéről: március 5. Balassagyarmat, Balassi B. Gimnázium – az ASZ helyi csoportjainak kihelyezett tanácskozása; április 2. Budapest, Práter Általános Iskola – az Általános iskolai Beszélni nehéz! körök találkozója; április 8–10. Kisújszállás és 14–16. Balatonboglár – az Általános iskolások Kazinczy-versenyének főlországos döntője; április 22–24. Győr – a középiskolások Kazinczy-versenyének országos döntője; május 7. Budapest, Eötvös J. Gimnázium – a Beszélni nehéz! mozgalom országos találkozója; május 28–29. Agárd – az Anyanyelvápolók Szövetsége ifjúsági tagozatának tanácskozása.

Kalandom a hazudós használati utasítással

Vettem egy mosógépet. Kaptam hozzá egy négy nyelvű (német, olasz, cseh, magyar) használati utasítást. Kiválasztottam a magyar nyelvűt, és gondosan áttanulmányoztam. Beállítottam mindent a füzet tanácsai szerint, és kimostam az első adag ruhát.

A mosógép nem teljesítette az utasításokat, a fürdőszobában kiömlő víz jelezte, hogy nem centrifugázott.

Visszamentem a boltba a használati útmutatóval, nézzék át ők is, hátha valamit félreértettem, rosszul csináltam. De az eladók is úgy értelmezték az utasítást, mint én. Próbálkoztam újból, hátha jobb lesz. Nem lett jobb. Már ott tartottunk, hogy kicserélik a mosógépet.

S tudják, mi volt a baj? Ezt írja a használati utasítás: „A funkciók akkor aktívak, ha a gomb kiáll a panel síkjából, és látható a rajta levő jel.”

Ezzel szemben a mosógép akkor működik rendszeresen, ha minden funkció gombja be van nyomva, csak a főkapcsoló áll ki – de enélkül meg el sem indul a program, tehát ez magától értetődő. Erre egy másik vásárló jött rá, aki bátrabb volt, mint én, és minden variációban végignyomogatta a mosógép gombjait.

Akkor most ki az, aki nem tud magyarul?

Egyébként a mosógép azóta is kifogástalanul működik.

Miklós Józsefné

Az Anyanyelvápolók Szövetsége Ifjúsági Tagozatának hírlevelét **Kerekes Barnabás** szerkesztette.